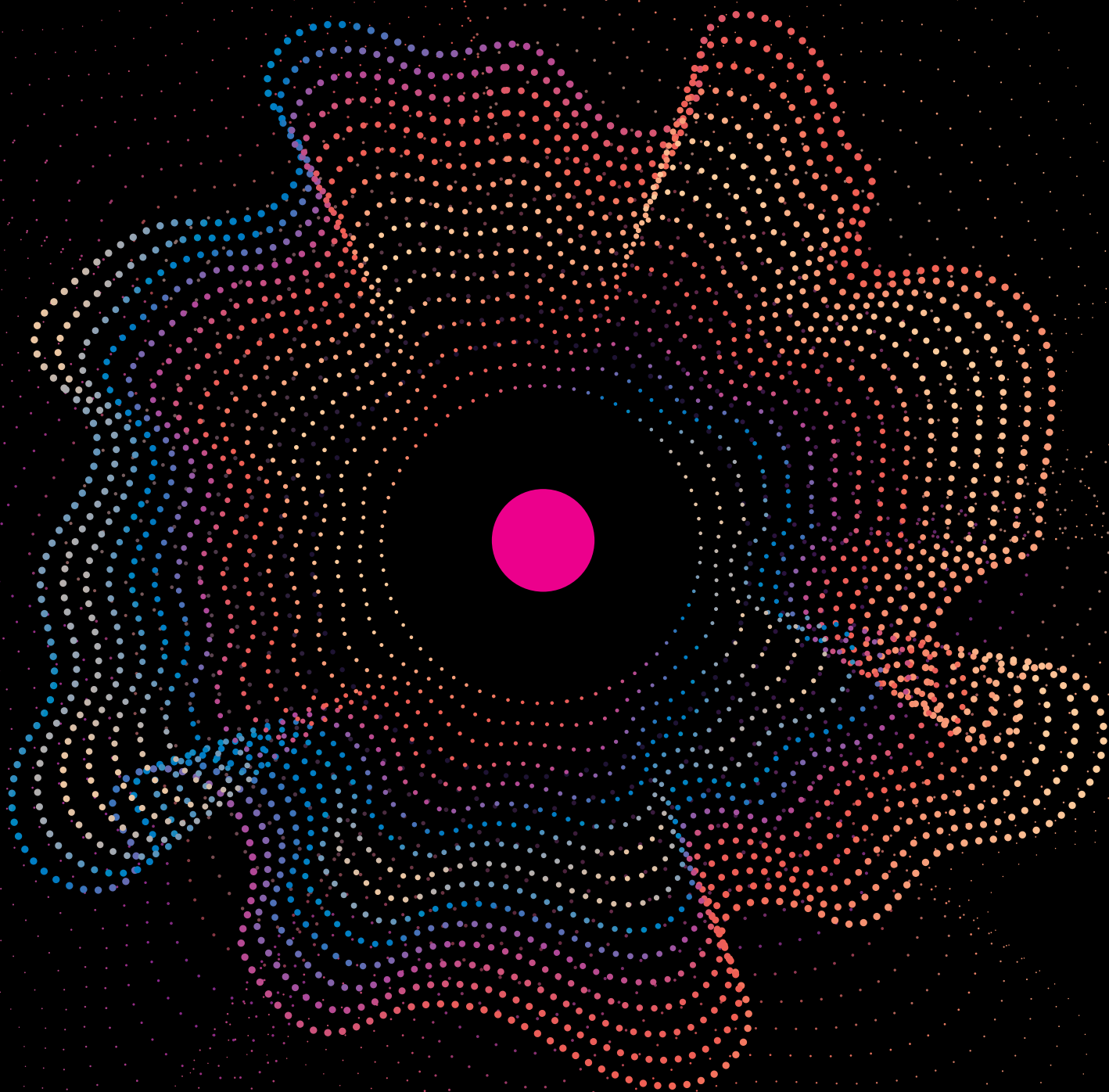

18. Hrvatsko-slovenske etnološke paralele

18. Vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo

GLAZBA, PLES I DINAMIKA PROMJENA
GLASBA, PLES IN DINAMIKA SPREMEMB

Muzej Međimurja Čakovec

9. – 11. 11. 2026

VABILO NA 18. VZPOREDNICE MED SLOVENSKO IN HRVAŠKO ETNOLOGIJO

Glasba, ples in dinamika sprememb Muzej Međimurja Čakovec, 9. – 11. 11. 2026.

Izbiro teme in kraja letošnjega posveta je vzpodbudilo več pomembnih obletnic s področja raziskovanja glasbe in plesa. Mineva 50 let od smrti Vinka Žganca, enega najpomembnejših hrvaških etnomuzikologov in melografov v Međimurju in na Hrvaškem ter prvega ravnatelja Inštituta za etnologijo in folkloristiko (takratnega Inštituta za ljudsko umetnost), 130 let od rojstva Josipa Štolcerja Slavenskega, uglednega skladatelja, rojenega v Čakovcu, ki se je navdihoval z motivi tradicionalnih pesmi, ter 135 let od rojstva in 75 let od smrti Franceta Marolta, glasbenika, raziskovalca in utemeljitelja današnjega Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU v Ljubljani. Posvet zato problematizira glasbo, ples in dinamiko sprememb z vidika etnoloških, kulturnoantropoloških, muzikoloških in muzeoloških raziskav.

Glasba in ples sta globoko vtkana v vsakdanje življenje ljudi ter predstavljata pomembni področji kulturne produkcije, prenosa pomenov in družbene interakcije. Njuno preučevanje v okviru kulturne antropologije in sorodnih raziskovalnih okvirov omogoča vpogled v družbene strukture in dinamiko sprememb ter v načine oblikovanja in preoblikovanja individualnih kolektivnih identitet. Kot utelešeni in situirani praksi glasba in ples kažeta na večplastne in kontekstualno pogojene načine, s katerimi skupnosti artikulirajo pripadnost, ohranjajo in preoblikujejo tradicijo ter se odzivajo na družbene, politične in gospodarske spremembe. V sodobnih globalnih okoliščinah predstavljata še posebej plodno analitično polje za opazovanje medsebojnih vplivov lokalnih praks in globalnih tokov ter napetosti med kontinuiteto in spremembami. Ob tem je pomembno poudariti, da glasbo in ples kot del nesnovne kulturne dediščine – ki jo je v skladu z UNESCO-vo Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine iz leta 2003 potrebno skrbno spremljati, varovati in negovati – razumemo kot živi praksi. O tem pričajo tudi vpisi teh elementov v nacionalne registre nesnovne kulturne dediščine, ki potrjujejo vitalnost dediščine na terenu.

Hkrati je v hrvaški in slovenski glasbeni ter plesni kulturi zaznati kontinuiteto v procesih sprememb; mogoče je prepoznati njihove ključne pobude, vidike in/ali nosilce, s čimer se strukturirajo medsebojno prepletene glasbene in plesne scene v lokalnih okoljih, v sistemu folklornega amaterizma, v preporodnih gibanjih ter na presečiščih tradicijske in popularne glasbe (npr. narodnozabavna glasba in etno glasba). Temu je treba dodati še prevzemanje elementov glasbenih in plesnih tradicij na drugih umetniških področjih (npr. jazz, pop, rock, nacionalna smer v umetnostni glasbi med obema svetovnima vojnoma, balet in druga področja plesne umetnosti).

Na tej podlagi so oblikovani štirje vsebinski sklopi (paneli), ki se posvečajo dinamiki glasbe in plesa v kontekstu razmaha dediščinskih programov in njihove turistične izrabe ter poseganju po tradicijski glasbi kot predlogi ter slogovni osi in/ali drugačnem navdihu za novo, individualizirano ustvarjalnost. Poseben sklop je usmerjen v raziskovanje medetničnih interakcij v glasbi in plesu, tako v obmejnih regijah Međimurja in Prekmurja in drugod z vključevanjem druge etnične skupnosti, kot so romska in madžarska, pa tudi skupnosti, ki nastajajo z nedavnim porastom različnih oblik migracij.

Ob Žgančevi in Maroltovi obletnici je poseben poudarek namenjen tudi razmisleku o načinih dokumentiranja, raziskovanja in predstavljanja glasbe in plesa ter njihovem povratnem vplivu na glasbene in plesne prakse. Posebej so zaželeni prispevki o sodobnih pojavih ter o slabo raziskanih obdobjih preteklosti. Prav tako so dobrodošla muzeološka razmišljanja o načinih ohranjanja in predstavljanja glasbe in plesa v muzejskih kontekstih.

VSEBINSKI SKLOPI

Skupnost, dediščina in turizem

Glasba in ples nista le pomembna kohezivna elementa skupnosti, temveč tudi močna razlikovalna simbola v odnosu do pomembnih Drugih, najpogosteje najbližjih. Prav zato predstavljata pomemben medij reprezentacije razlikovalnih identitet tako v turistični kot v dediščinski industriji. Tako kot pri številnih drugih kulturnih elementih postane tipičnost priročno sredstvo v procesih festivalizacije in dediščinizacije ter svojevrsten proizvod kulturnega turizma, ki omogoča produkcijo in konzumacijo lokalnosti. Vendar komodifikacija glasbe in plesa nikakor ne pomeni, da ta proces znotraj same skupnosti ne ustvarja novih pomenov ali novih vrednot. Podtema tako ponuja priložnost raziskovalcem, ki se bodo posvetili analizi vloge glasbe in/ali plesa v kontekstu razmaha dediščinskih in turističnih programov.

Prirejanje tradicijske glasbe

Strukturni elementi tradicijske glasbe (redkeje tudi njene izvajalske značilnosti) so bili že od začetkov etnografskega beleženja predmet prevzemanja, preoblikovanja in prenosa na področji popularne in umetnostne glasbe. Kot prirejevalci so se izkazali tudi vsi trije obletničarji. Pojem prirejanja se nanaša na posebnosti glasbene interpretacije in prilagajanja različnim tradicijskim izvajalskim zasedbam. Prav tako je prirejanje v osnovi nastanka novih glasbenih usmeritev in žanrov na meji med tradicijsko in popularno glasbo. Vedno odpira vprašanja glasbene identitete, dinamike posameznika in skupnosti ter s tem povezano problematiko individualne in kolektivne intelektualne lastnine pa tudi vprašanje povratnih vplivov uveljavljenih, standardiziranih priredb na tradicijsko glasbeno prakso. Udeleženci so vabljeni k predstavitvi konkretnih študij primerov in/ali kritični obravnavi posameznih vidikov te teme.

Medetnične interakcije v glasbi in plesu

Glasba in ples sta izraziti identitetni sidrišči skupnosti ter pomembna prostora, kjer se vzpostavljajo, potrjujejo in preizprašujejo meje med večinskimi in manjšinskimi skupnostmi. Prek zvočnih in plesnih praks se artikulirajo občutki pripadnosti, kontinuitete in razlike pa tudi razmerja moči, ki določajo, katere oblike izraza so priznane kot legitimna kulturna dediščina in katere ostajajo na obrobju.

V sodobnem času, zaznamovanem z raznolikimi migracijskimi procesi – gospodarskimi, političnimi, begunskimi in podnebnimi – postajata glasba in ples ključni polji pogajanj o identiteti. Ne delujeta le kot sredstvo ohranjanja »izvirne« tradicije, temveč kot dinamičen prostor srečevanja in prepletanja podedovanih praks z vplivi večinskega okolja, v katerem nastajajo novi, hibridni izrazi kulture. V tem kontekstu predstavljata glasba in ples strategijo vidnosti manjšinskih skupnosti, način ohranjanja notranje kohezije ter sredstvo vzpostavljanja dialoga pa tudi napetosti z večinskimi skupnostmi in družbo.

Dokumentiranje, raziskovanje in predstavljanje glasbe in plesa

Podtema se osredotoča na različne načine raziskovanja, dokumentiranja in predstavljanja glasbe in plesa v etnoloških, antropoloških in sorodnih kontekstih. V ospredju so metodološka vprašanja terenskega dela, uporaba avdiovizualnih, pisnih in digitalnih virov ter vloga raziskovalca v procesu beleženja, interpretacije in reprezentacije glasbenih in plesnih praks.

Posebna pozornost je namenjena praksam predstavljanja, vključno z odrskimi nastopi, festivali, muzejskimi razstavami, izobraževalnimi in digitalnimi platformami, ter njihovi vlogi pri oblikovanju pomenov, identitet in narativov o dediščini. Tema zajema zgodovinske in sodobne primere.; Spodbuja razmislek o razmerju med raziskovanjem, reprezentacijo in različnimi načini izvajanja ter doživljanja glasbe in plesa v javnih in zasebnih kontekstih, nenazadnje pa tudi o povratnih vplivih takšnih reprezentacij na glasbene in plesne prakse v lokalnih okoljih.

Vabimo vas k prijavi referatov na razpisane vsebinske sklope. Prav tako je odprta možnost prijave referata ali panela, ki obravnava druge teme v kontekstu glasbe, plesa in dinamike sprememb.

Prijava naj vsebuje

- ime in priimek avtorja_ice s kratko biografijo (do 100 besed) in e naslovom ter
- naslov referata in njegov povzetek (do 300 besed)
- ob prijavi panela je treba predložiti naslov in povzetek panela (do 300 besed) ter povzetke vseh referatov, ki sestavljajo panel (vsak povzetek do 300 besed).

Popolne prijave k aktivni udeležbi pričakujemo najpozneje do 15. maja 2026 na naslov: info@sed-drustvo.si.

Za predstavitev referata bo na voljo predvidoma 20 minut.

ČLANI PROGRAMSKEGA IN ORGANIZACIJSKEGA ODBORA

Naila Ceribašić, Inštitut za etnologijo in folkloristiko, Zagreb

Janja Kovač, Muzej Međimurja Čakovec

Olga Orlić, Inštitut za etnologijo in folkloristiko, Zagreb

Tanja Roženberger, Slovenski etnografski muzej, Ljubljana

Tomaž Simetinger, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Urša Šivic, Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU, Ljubljana

PARTNERJI:

Hrvaško etnološko društvo (HED)

Slovensko etnološko društvo (SED)

Muzej Međimurja Čakovec (MMC)